

V Prievadzskom občasníku 1/10 som sa vo svojich spomienkach vrátila k pôvodnému vzhľadu Necpalskej cesty tak, ako si ju a jej obyvateľov pamätám z detstva. V tomto príspevku by som chcela čitateľom priblížiť pohľad do histórie a súčasnosti obce Necpaly nad Nitrou.

Moje rodisko – Necpaly

Kedy presne Necpaly vznikli, sa nevie. Zmienka o obci sa objavuje v roku 1355 ako súkromný majetok v spore Jána (synom Pavla a vnukom Morana z Necpál), s prievadzským mešťanom. Ján požiadal kráľa Ľudovíta Veľkého z tohto dôvodu o výmenu majetku. Kráľ svojím súhlasom vymenil Necpaly za majetok v Lipníku, ktorý patril hradu Sivý kameň. Zeman Moran bol asi prvým súkromným majiteľom obce po roku 1321. Neskôr, v roku 1335, prešla obec z jeho majetku do vlastníctva bojnického panstva. V rokoch 1431 – 1432 bola spustošená husitskými vojskami. V roku 1678 kurucké vojská, vedené uhorským magnátom Imrichom Tökölym, prechádzali od Žiliny cez Nitrianske Pravno, Prievidzu, Handlovú do Sv. Kríža nad Hronom (dnes Žiar nad Hronom). Zanechali za sebou veľkú spúšť a okrem iných, vyrabovali a vypálili aj Necpaly.

V roku 1637 bojnické panstvo prevzali Pálfiovci a tým zmenili pánov aj Necpaly. Obec dostala názov Neczpáll a jej obyvateľmi boli: Ján Supka, Ján Minich, Michal Krajčí, Ján Balaž, Ján Vaňo, Ondrej Petrák, Juraj Mokry, Martin Balik, Martin Tisaj, Matej Ciglan, Juraj Jakula, Ján Evidlo, Ján Mokry, Ján Jesus, Juraj Kmet, Ján Frejo, Matej Palik, Ján Daniš, Martin Mazur, Ján Balaj, Andrej Duvač, Ján Duvač, Juraj Gregor, Ján Šimko, Ján Polák, Andrej Kováč, Matej Šidlo, Juraj Kotela, Eliáš Čentík, Ján Čentík, Juraj Beňko, Juraj Capko.

Pastierom kráv celej obce bol Ján Dvon. Keď gróf Baňani vykonal v roku 1778 – 1779 kontrolnú prehliadku v Necpaloch a napísal: *Chotár obce je pahorkovitý, pri rieke Nitra, ktorá sa často vylieva, sa nachádza neúrodná pôda. Domy sú stavané z dreva, obyvatelia majú pece na pečenie chleba. Mŕtvych pochovávajú v Prievidzi ako filiálna obec. Požiarno-policajný poriadok sa zachováva, verejné práce konajú spoločne, zdaňované sú raz ročne, cesty opravujú spoločne vlastnými silami. Panstvo vykonáva ročne účty za prítomnosti prisázného a tiež odovzdáva desiatok pre banskobys-*

trické biskupstvo. Zemepánom je gróf Pálfi, ktorý býva v Bojniciach. Dejiny obce boli vždy spojené s dejinami Prievidze a to v každej oblasti.

Počet obyvateľov obce sa rýchlo zvyšoval. V roku 1813 mala obec 188 obyvateľov, v roku 1861 226 a v roku 1901 už 511. Žili v sedemdesiatich domoch. Obecný chotár mal rozlohu 831 katastrálnych jutár. V roku 1940 žilo v obci 778 obyvateľov v 135. domoch. Výmera chotára bola 509 hektárov.

Obyvatelia obce zažili aj zúrenie cholery v roku 1831 a pri tom zomrelo 12 ľudí. Počas požiaru, ktorý vznikol 9. augusta 1868 zhorelo v obci 22 domov. Dňa 8. marca 1879 bol obyvateľom Necpál odovzdaný cintorín, ktorý bol zriadený na začiatku obce, o čom sa dodnes zachovala zmluva medzi obcou a farským úradom, ktorú podpísali vtedajší prievidzský farár Michal Juriš a za obec Necpaly Jozef Mokrý, vtedajší richtár, Ambrosiu a Michal Mokrý a ako zapisovateľ Ján Hofman.

Obyvatelia Necpál si v roku 1901 postavili kaplnku so zvonickou. Zvon však používaním praskol a musel ísť do opravy, odkiaľ sa však nevrátil. Zaujímavosťou je, že ako náhrada zvona bola použitá hlavica z bomby, ktorú upravili na zvon Ján Hianik, Ernest Gregor a Štefan Humaj, ktorý slúži až dodnes. Okrem toho bola postavená pri vstupe do Necpál od Prievidze malá kaplnka, ktorá tiež stojí dodnes. (Vysvetlenie Jána Saba – kaplnka je chybný názov, správne je to Božia muka.) Tak isto na začiatku a na konci obce boli postavené vysoké kríže, ktoré mali obec ochraňovať od zlých udalostí. Prvý kríž od Prievidze bol postavený pri kamenárovi Hromadovi (odbočka na Žabník), ktorý v súčasnosti stojí na necpalskom cintoríne. Ďalšie kríže sa nachádzajú – na okraji Malých Necpál, za križovatkou na Kúty, na hornom konci pri „Rajčuli“ a v „Beňovom brode“.

Zmeny neobišli ani obyvateľov Necpál. V rokoch 1943 – 1945 bola v obci zavedená elektrina a prvým pripojeným domom bol dom môjho starého otca z matkinej strany Lukáša Šturcela. Vodovod sa v obci podarilo zaviesť v roku 1950. Obec Necpaly nad Nitrou sa zlúčila s Prievidzou 1. januára 1945 čím zanikla a stala sa Necpalskou štvrťou.

Prví obyvatelia obce sa zaoberali roľníctvom – pestovali obilniny, zemiaky i šafran a pracovali na panskom. Venovali sa aj chovu domácich zvierat a chovu holubov. Chovali tiež ovce, ktoré sa od jari do jesene pásli na okolitých lúkach.

Neskôr pracovali ako stavební robotníci, murári, tesári, ale aj ako lesní robotníci i horári. Známymi boli aj necpalskí obuvníci, ktorí obuv aj vyrábali. Najznámejší boli Pavel Laurinský a jeho synovia Pavel a Jozef. Opravám

harmoník sa venoval František Mokrý. Práce však bolo málo, preto mnohí museli chodiť za prácou do Čiech, Rakúska, či Nemecka. „Na roboty“ odchádzali na jar a vracali sa na jeseň. Tieto pracovné skupiny organizovali gazdovia. Moji starí rodičia Šturcelovci chodili na roboty do Prahy – Uhříněvsi, kde mal starý otec na starosti dobytok a stará mama bola rodinou kuchárkou.

Veľa občanov a v niektorých prípadoch aj celé rodiny odišli do Ameriky, Kanady alebo Francúzska. Jedným z nich bol aj môj starý otec z otcovej strany Ján Jamrich, ktorý odišiel do Kanady v roku 1927. Celé roky pracoval na železnici a tam i v roku 1965 zomrel.

Obyvatelia neboli ušetrení ani v prvej, ani v druhej svetovej vojne. V druhej svetovej vojne bojovali – Štefan Kaplan, Ján Peniaško, Ján Chudý, Štefan Jamrich (môj otec), Lukač Šturcel (môj ujo), Peter Vaňo, Tomáš Mokrý, Anton Petráš a Augustín Mečiar. Svoje životy položili – Lukač Šturcel (vo veku nedožitých 23 rokov), Anton Petráš a rím. kat. kňaz Anton Šalát.

Po skončení druhej svetovej vojny vznikli nové závody, v ktorých našli svoje zamestnanie aj mnohí Necpaľania. Bolo to včelárske družstvo, ktoré sa zaoberalo výrobou úľov, rôznych potrieb pre včelárov, ale i distribúciou medu a včelieho vosku. Postupne sa výrobný program podniku menil a družstvo sa začalo venovať spracovaniu dreva a výrobe nábytku. Ďalej to bol: Tatránábytok, tehleňa, tlačiareň, lesný závod, Carpathia i železnica. Keď v pol. minulého storočia začali vznikať poľnohospodárske družstvá, Necpaľania sa stali členmi JRD (Jednotné roľnícke družstvo) Bojnice-Kúty. Tu pracovali v rastlinnej a živočíšnej výrobe, ale aj v stavebnej skupine, ktorá zabezpečovala výstavbu poľnohospodárskych budov a prístreškov pre stroje, seno a slamu.

Aj napriek neľahkému životu si obyvatelia obce našli čas aj na svoje záujmy, ale i udržiavanie zvykov. Vyhľadávaný dobrovoľný hasičský zbor bol v obci založený 24. júla 1924 a jeho zakladajúcimi členmi boli – Gejza Molnár (obvodný notár), Jozef, Juraj a Valent Gregorovci, Lukáš Šturcel, Jozef Kmeť, Jozef Petráš, Jozef Mokrý a Jozef Šmida. V roku 1927 bola v obci postavená hasičská zbrojnica. V roku 1948 začali do zboru vstupovať mladé posily. Dňa 24. júla 1955 bola ustanovujúca schôdza Mestskej jednoty ČSPO (Česko-slovenskej požiarnej ochrany) v Prievidzi – Necpalská štvrť. Za predsedu bol zvolený Vladimír Smetana.

Mária Krakovíková, (1950), Klub Bôbarov

(Pokračovanie)